

Європейські стандарти виборів і виборче законодавство України

Курс на євроінтеграцію, що є стратегічним напрямом розвитку України, передбачає, принаймні, три основні аспекти: політичний, соціально-економічний та юридичний. Останній з них обумовлює необхідність приведення національного законодавства, системи органів публічної влади, а також юридичної теорії та практики у відповідність з європейськими зразками.

Світлана СЕРЬОГІНА,
завідуюча кафедрою державного будівництва і місцевого самоврядування Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент

В аспекті теми цієї статті євроінтеграція означає реалізацію європейських виборчих стандартів, тобто оптимізацію системи виборчих органів, виборчого законодавства, а також політико-правової практики щодо підготовки і проведення виборів.

У Преамбулі Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (підписаній 16 червня 1994 року і ратифікованій Верховною Радою України 10 листопада того ж року) Договірні Сторони ще раз підтвердили своє переконання у надзвичайній важливості створення багатопартійної системи з вільними і демократичними виборами, а також визнали існування необхідного зв'язку між повним впровадженням партнерства з одного боку та продовженням і завершенням Україною політичних, економічних та правових реформ – з іншого.

План дій «Україна – Європейський Союз» передбачає комплексний перелік пріоритетів спільної діяльності. У згаданому документі, зокрема, проголошено, що відповідно до міжнародних зобов'язань України та її стратегічної мети щодо подальшої європейської інтеграції Україна продовжуватиме внутрішні перетворення на основі зміцнення демократії, верховенства права, поваги до прав людини, принципу розподілу влади та незалежності суду, демократичних виборів згідно з нормами і стандартами ОБСЄ та Ради Європи (політичний плюралізм, свобода слова та ЗМІ, повага до прав осіб, що належать до національних меншин, відсутність дискримінації за ознакою статі та політичної, релігійної й етнічної приналежності). З ме-

тою посилення стабільності та ефективності інституцій, що забезпечують демократію та верховенство права, Україна зобов'язалася забезпечити демократичне проведення президентських (2004 року) та парламентських (2006 року) виборів відповідно до стандартів ОБСЄ та рекомендацій ОБСЄ та Бюро демократичних інститутів і прав людини, включаючи ті, що стосуються засобів масової інформації (ЗМІ), забезпечити повагу до прав людини та основних свобод відповідно до міжнародних і європейських стандартів, сприяти дотриманню і забезпеченню виконання основних конвенцій і відповідних факультативних протоколів ООН та Ради Європи.

Перед тим, як переходити до аналізу основних завдань, що мають бути вирішені Україною в межах реалізації європейських виборчих стандартів, необхідно визначитися з тим, що, власне, ці стандарти собою являють. Адже, попри широке застосування цього терміну в політичних колах та серед організаторів і учасників виборчого процесу, його справжній зміст доволі часто залишається розпливчастим, аморфним. У суспільній свідомості ці стандарти асоціюються з чимось довершеним, ідеальним, але з огляду на суттєву відмінність поглядів на оптимальну організацію виборчого процесу така «розмитість» доволі часто призводить до негативних наслідків у політико-правовій практиці. Іноді ж заклики до «європейських стандартів виборів» насправді виступають як завуальована спроба досягти бажаного результату на конкурентних виборах шляхом звинувачень опонентів і суб'єктивної оцінки певних виборчих процедур та їх результатів.

Звертаючись до поняття «європейських стандартів виборів», слід відзначити, що вони являють собою багаторівневу систему політико-правових принципів і вимог щодо належної підготовки, проведення виборів та визначення їх результатів, які спрямовані гарантувати плюралістичну демократію та основні права і свободи людини і громадянина, визнані європейською спільнотою взірцем оптимального устрою суспільного і державного життя. Видатна політико-правова цінність міжнародних виборчих стандартів стала цілком очевидною вже наприкінці XX століття внаслідок якісного зростання міждержавної інтеграції, транснаціоналізації економіки, зміцнення міжнародних господарських, наукових, культурних та інформаційних зв'язків. У новому, XXI столітті тенденція до стандартизації виборчого процесу на європейському просторі отримала новий поштовх, коли переважна більшість держав почала інтенсивно гармонізувати ті принципи, на яких побудовані їх правові системи, визнаючи право громадян на участь в управлінні державою, на рівний доступ до інформації, право обирати та бути обраним.

В умовах сучасної України питання про те, чи відповідає національне виборче законодавство та практика його застосування міжнародним виборчим стандартам, досить актуальне. Адже Україна як демократична за формою і правова за конституційно проголошеними принципами свого існування держава просто неможлива без вільних і демократичних виборів, що відповідають загально визнаним міжнародним критеріям виборчих прав і свобод громадян, всіх учасників виборчого процесу. Отже, міжнародні стандарти є пріоритетними в порівнянні з нормами національного законодавства України. Це повною мірою стосується як документів, підписаних незалежною Україною, так і взятих на себе зобов'язань колишнього СРСР, тому що він був учасником практично всіх багатосторонніх міжнародних договорів, що формулюють принципи та конвенційні норми міжнародного права. Всі ці договори є чинними для України як правонаступниці СРСР.

На сьогодні **первинний, базовий рівень європейських виборчих стандартів** становлять вимоги міжнародних актів універсального характеру. Насамперед, ідеться про Загальну декларацію прав людини, за-

тверджену Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, у статті 21 якої записано: «Кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників. Воля народу має бути основою влади уряду; ця воля має знаходити своє відображення у періодичних і нефальсифікованих виборах, які повинні проводитися при загальному і рівному виборчому праві, шляхом таємного голосування або ж через інші рівнозначні форми, що забезпечують свободу голосування». Якщо на час її прийняття Декларація розглядалася як заява про наміри, то сьогодні права і свободи, проголошені в ній, переважна більшість держав сприймає як загально визнаний стандарт, що обов'язково втілюється в національному законодавстві.

Вихідні положення Загальної декларації були уточнені й конкретизовані у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, прийнятому в 1966 році і чинному з 1976 року. Учасниками цього Міжнародного пакту на сьогодні є близько 130 держав світу, в тому числі всі країни СНД і Євросоюзу, що робить його міжнародним інструментом з найбільшою кількістю учасників, і це гарантує право на вільні вибори. У статті 25 цього документа проголошується право кожного громадянина «голосувати і бути обраним на дійсних періодичних виборах, що проводяться на основі загального і рівного виборчого права при таємному голосуванні і забезпечують вільне волевиявлення виборців».

До числа базових джерел європейських виборчих стандартів належать також Конвенція про політичні права жінок від 20 грудня 1952 року, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок від 18 грудня 1979 року, Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 25 грудня 1965 року. У цих міжнародно-правових документах, розроблених у рамках ООН, сфокусовано увагу на неприпустимості дискримінації прав жінок під час виборів та будь-якої расової дискримінації. Більше того, держави взяли на себе зобов'язання вживати спеціальних заходів, спрямованих на прискорення встановлення фактичної рівності людей. Таким чином, ці документи встановлюють стандарти рівного виборчого права. Зокрема, у статтях 1 і 2 Конвенції про політичні права жінок сказано: «Жінкам належить право голосувати на

всіх виборах на рівних з чоловіками умовах, без будь-якої дискримінації. Жінки можуть бути обрані на рівних з чоловіками умовах, без будь-якої дискримінації, в усі встановлені національним законом установи, що потребують публічних виборів». У статті 5 Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації закріплено, що «держави-учасниці зобов'язуються заборонити і ліквідувати расову дискримінацію в усіх її формах і забезпечити рівноправність кожної людини перед законом незалежно від раси, кольору шкіри, національного чи етнічного походження, особливо щодо здійснення наступних прав: ... політичних прав, зокрема права брати участь у виборах – голосувати і висувати свою кандидатуру – на основі загального і рівного виборчого права, права брати участь в управлінні країною...».

Документи універсального характеру, присвячені виборам, приймаються не тільки в рамках ООН, а й деякими іншими всесвітніми міжнародними організаціями. Однією з найдавніших міжнародних організацій є Міжпарламентський Союз, який діє вже понад сто двадцять років. Звісно, ця організація не може перебувати осторонь питань проведення виборів. Так, на 154-й сесії Ради Міжпарламентського Союзу, що відбулася 1994 року в Парижі, одностайно (а в сесії брали участь представники 112 держав-членів цієї організації) була прийнята Декларація про критерії вільних і справедливих виборів, а на 161-й сесії Ради 1997 року без голосування була схвалена Загальна декларація про демократію, у пункті 12 якої говориться: «Ключовим елементом у здійсненні демократії є проведення вільних і чесних виборів через регулярні інтервали часу, які забезпечували б можливість вираження волі народу».

Декларація про критерії вільних і справедливих виборів говорить про виборчі права громадян, про права і обов'язки кандидата, партії в ході виборчої кампанії, а також про права й обов'язки держав. Зокрема, до обов'язків держав, за Декларацією про критерії вільних і справедливих виборів, належать: а) вжиття законодавчих та інших заходів з метою забезпечення гарантій прав та інституційних рамок для проведення регулярних справжніх і справедливих виборів; б) встановлення нейтрального, неупередженого і збалансованого механізму організації та проведення виборів; в) повага й додер-

жання прав людини для всіх громадян, які проживають на їх території та на територіях під їхньою юрисдикцією; г) забезпечення партіям і кандидатам розумних можливостей для презентації своїх виборчих платформ; д) додержання принципу таємного голосування; е) недопущення підкупу чи інших протизаконних дій; є) забезпечення ясності й зрозумілості всього виборчого процесу; ж) відвернення випадків насильства в ході виборів; з) швидкий та ефективний розгляд скарг, що стосуються виборчого процесу, виборчими органами і судами тощо.

Порівняння універсальних виборчих стандартів з національним законодавством України свідчить про те, що вітчизняна політико-правова теорія та практика цілком сприйняли загальновізантані світовою спільнотою принципи і норми щодо організації та проведення виборів. Не знайшов відображення в нормативно-правових актах тільки принцип справедливих виборів, але це значною мірою зумовлено тим, що в українській політико-правовій теорії та практиці досі домінує нормативізм, хоча вже й без «нальоту» комуністичної ідеології. Однак загалом нормативна база виборчого права України відповідає міжнародно-правовим виборчим стандартам.

Другий, регіональний рівень європейських виборчих стандартів становлять вимоги міжнародно-правових актів, прийнятих у межах Ради Європи та НБСЕ (ОБСЕ) – найвпливовіших міжнародних організацій Європи. Звісно, державам, які в результаті історичного розвитку є ближчими одна до одної за правосвідомістю, легше виробити однакові й детально пророблені правила поведінки. Тому регіональні стандарти (тобто стандарти, що містяться в документах, до яких приєднуються держави, розташовані в межах того чи іншого географічного регіону) мають зазвичай більш конкретний характер порівняно з універсальними (з тими, що зафіксовані в документах, до яких приєдналися держави, розташовані на різних континентах, а в ідеалі можуть приєднатися всі держави світу). **І саме на цьому, регіональному рівні простежуються певні неузгодженості українського законодавства з європейськими виборчими стандартами.**

Найбільш розгорнуті і детально опрацьовані європейські стандарти виборів викладені в документах, прийнятих Народою з безпеки та співробітництва в Європі

В умовах сучасної України питання про те, чи відповідає національне виборче законодавство та практика його застосування міжнародним виборчим стандартам, досить актуальне. Адже Україна як демократична за формою і правова за конституційно проголошеними принципами свого існування держава просто неможлива без вільних і демократичних виборів, що відповідають загально визнаним міжнародним критеріям виборчих прав і свобод громадян, всіх учасників виборчого процесу.

(НБСЕ)¹ на Конференції з людського виміру, що проходила в три етапи: у Парижі 1989 року, в Копенгагені в 1990 році та в Москві 1991 року. Наприклад, у пункті 7 Документа Копенгагенської наради Конференції з людського виміру НБСЕ з розвитку універсальних виборчих стандартів зазначено, що розумна періодичність проведення вільних виборів має встановлюватися законом; підрахунок голосів повинен бути чесним, а офіційні результати – опубліковані; закон і державна політика мають забезпечувати проведення виборів в атмосфері свободи й чесності, безперешкодного доступу до засобів масової інформації всіх політичних угруповань та окремих осіб, що беруть участь у виборчому процесі; повинні створюватися належні умови для діяльності політичних партій і рівності їх перед законом та органами влади; кандидати, які отримали необхідну кількість голосів, визначену законом, мають належним чином вступати на посаду та перебувати на ній до закінчення строку своїх повноважень або до їх припинення іншим чином, що регулюється законом.

Регіональні міжнародні стандарти містяться і в документах Ради Європи. Зокрема, Конвенція про захист прав людини та основних свобод закріплює свободу висловлення думки (стаття 10), свободу зборів та об'єднань (стаття 11), заборону дискримінації (стаття 14), обмеження на політичну діяльність іноземців (стаття 16). Усі ці положення Конвенції мають істотне значення при реалізації виборчих прав громадян. Слід звернути увагу й на те, що Конвенція містить обов'язкові до виконання норми міжнародного права і може застосовуватися судами України.

Насамперед, ідеться про норми, встановлені Першим протоколом до Європейської конвенції з прав людини від 20 березня 1952 року. Стаття 3 цього документа містить таке положення: «Високі Договірні Сторони зобов'язуються проводити вільні вибори з розумною періодичністю шляхом таємного голосування в умовах, які забезпечуватимуть вільне вираження думки народу у виборі законодавчого органу». Для правильного розуміння істинного змісту цієї статті першочергове значення має практика Комісії та Європейського суду з прав людини.

Зокрема, у рішеннях по справах «Ліберальна партія, містер Р. та містер П. проти Сполученого Королівства» (1980 рік),

«Мат'є-Моен та Клерфе проти Бельгії» (1987 рік) було зазначено, що Конвенція не приписує встановлення конкретної моделі законодавчої влади і, таким чином, не вимагає запровадження певної виборчої системи, як-то мажоритарна, пропорційна чи змішана. Так, виборча система, яка ставить електоральні бар'єри, що поширюються на всі партії, але на практиці спрямовані проти невеликих партій, не суперечить статті 3 Протоколу. Якщо ж механізм виборів спеціально виключає певні національні чи інші меншини, так, що вони практично втрачають можливість брати участь у формуванні законодавчої влади, то така система суперечить статті 3. У цьому зв'язку слід відзначити, що Рамкова Конвенція Ради Європи щодо захисту національних меншин покладає на держави обов'язок створювати умови, необхідні для справжньої участі осіб, що належать до національних меншин, у культурному, соціальному та економічному житті та в суспільних справах.

Активне та пасивне виборче право, передбачені статтею 3, не є абсолютними, і держави користуються певним полем розсуду щодо встановлення відповідних обмежень, які, однак, не можуть бути такими, що порушують саму сутність цих прав. Стандарт правомірності обмежень при цьому має відповідати загальному стандарту: 1) обмеження не повинні обмежувати право такою мірою, яка б порушувала саму сутність права та позбавляла його ефективності; 2) обмеження мають переслідувати правомірну мету; 3) обрані засоби повинні бути пропорційними такій меті.

У практиці Комісії та Суду неодноразово наголошувалося, що при розгляді заяв про порушення прав за статтею 3 Протоколу № 1 слід брати до уваги історичні та політичні чинники. Зокрема, Суд, визнаючи правомірність встановлення кваліфікаційних вимог та критеріїв несумісності депутатського мандата, з огляду на необхідність забезпечення незалежності обраних представників та свободи виборців, вказав на розмаїття відповідних критеріїв, зважаючи на історичні та політичні чинники, притаманні кожній державі, що, в свою чергу, передбачає наявність доволі широкого поля розсуду держави в рамках статті 3 Протоколу № 1. Таким чином, на думку Суду, «будь-яке виборче законодавство повинно розглядатися в світлі політичної еволюції відповідної

держави, позаяк певні риси, які не можуть вважатися прийнятними в контексті однієї системи, можуть бути виправдані в контексті іншої», що, проте, зобов'язує держави дотримуватись «основоположного принципу» статті 3 – принципу «вільного вираження поглядів людей при виборі законодавчого органу».

Конвенція не встановлює конкретного терміну, по закінченні якого мають відбуватися вибори до законодавчої влади. У цьому аспекті слід зважати на мету проведення періодичних виборів до законодавчого органу, а саме: забезпечення представництва в законодавчому органі має відображати суспільну думку, яка через свою природу змінюється з перебігом часу. Водночас надто малий інтервал може створювати перешкоди ефективному політичному і законодавчому плануванню та діяльності законодавчого органу.

Органи Ради Європи прийняли також низку документів, що мають безпосереднє відношення до організації та проведення виборів. Так, Парламентська Асамблея Ради Європи прийняла Резолюції «Про кодекс належної практики у виборчих питаннях» (№ 1264, 2001 рік), «Про обмеження на діяльність політичних партій у державах-членах Ради Європи» (№ 1308, 2002 рік), «Про звіт рекомендованих норм при проведенні виборів» (№№ 1320 та 1595, 2003 рік). Комітет Міністрів також неодноразово приймав документи щодо організації та проведення виборів: Резолюція (62)2 «Державам-членам стосовно виборчих, громадянських та соціальних прав засуджених» (1962 рік), Рекомендація R(99) «15 державам-членам стосовно заходів, пов'язаних з висвітленням засобами масової інформації виборчих кампаній» (1999 рік), Рекомендація 4(2003) «Державам-членам про загальні правила проти корупції при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній» (2003 рік).

Основні європейські виборчі стандарти містяться у «Зводі рекомендованих норм при проведенні виборів»². Основу цього документа становлять так звані Керівні принципи щодо виборів, прийняті «Радою з демократичних виборів»³ на її другому засіданні (3 липня 2002 року); вони, у свою чергу, ґрунтуються на основоположних принципах загальноєвропейського досвіду в галузі виборів. Згідно з названим документом в основі «виборчого спадку» Європи лежать

п'ять принципів: загальне, рівне, вільне, таємне і пряме виборче право. Крім того, вибори мають проводитися регулярно.

Переважна більшість «рекомендованих норм» відтворена в національному законодавстві України. Поряд із тим, досі існують окремі невідповідності, зокрема:

1. Вимагається, щоб списки виборців були постійними і регулярно (не рідше одного разу на рік) оновлювалися. В Україні ж досі списки виборців формуються до кожних виборів заново, а сам процес формування згаданих списків є недосконалим і супроводжується порушенням прав громадян.

2. Фінансування виборчих кампаній має бути прозорим. На сьогодні ж в Україні переважна більшість передвиборчих заходів фінансується, попри законодавчі вимоги, «чорним налом», що не піддається контролю.

3. Державні органи мають бути неупередженими; це стосується засобів масової інформації, використання засобів наочної агітації, права на демонстрації, фінансування партій і кандидатів. На жаль, державну службу в Україні не зовсім вдалося відокремити від політики, свідченням чого були процеси 2004–2006 років.

4. Для виборців таємне голосування має бути не тільки правом, а й обов'язком, невиконання якого повинно тягти покарання у вигляді визнання недійсним будь-якого виборчого бюлетеня, зміст якого став відомим іншим особам. Такої норми в Україні не встановлено, а матеріально-технічне забезпечення виборів (розміри приміщень для голосування, кількість кабін тощо) доволі часто змушує виборців голосувати поза межами кабін для голосування, не переймаючись таємницею голосування.

5. Має бути прямо заборонене оприлюднення списків виборців, які проголосували (взяли участь у голосуванні). На жаль, такі списки в Україні сьогодні цілком відкриті, а інформація, що в них міститься, не визнається інформацією з обмеженим доступом.

6. Слід заборонити перегляд основоположних елементів закону про вибори, зокрема тих, що регулюють саму виборчу систему, склад виборчих комісій та визначення меж виборчих округів, менш як за рік до проведення виборів, або ж вони повинні бути закріплені в Конституції чи іншому документі, який має вищий статус, аніж звичайний закон. Навпаки, виборчі перегони в Україні і в 2004-му, і в 2006-му роках

проводилися за безперервно змінюваними правилами, що, звісно, не йшло на користь законності й демократизму цього процесу.

7. До складу Центральної виборчої комісії має входити хоча б один представник судової влади. На сьогодні український законодавець обмежується вимогою, щоб не менш як третина членів Комісії мала вищу юридичну освіту. Присутність у складі Центровиборчого професійних суддів, гадаємо, могло б сприяти поліпшенню ефективності його роботи.

8. Політичні партії повинні бути рівномірно представлені у виборчих комісіях або мати можливість спостерігати за роботою цих неупереджених органів; це виключає можливість комплектування персонального складу виборчих комісій шляхом жеребкування. Такий важливий аспект виборчого процесу, як персональний склад виборчих комісій, не може ставитися в залежність до сліпої гри випадку.

9. Місця, в яких спостерігачі не мають права з'являтися, повинні бути чітко передбачені в законі. На жаль, практика останніх виборів неодноразово засвідчувала випадки відповідних зловживань як з боку членів виборчих комісій, які заважали роботі спостерігачів, так і самих спостерігачів, які зайве широко тлумачили свої функції та повноваження, намагаючись поставити членів виборчих комісій та інших учасників виборчого процесу під тотальний контроль.

«Нижній», третій рівень європейських виборчих стандартів становлять вимоги, що діють виключно в межах Європейського Союзу, насамперед, щодо виборів до Європарламенту. Згідно зі статтею 190 Договору про Співтовариство «представники народів держав, що об'єдналися у співтовариство, обираються до Європейського парламенту прямим загальним голосуванням». Низка істотних уточнень до порядку обрання депутатів Європарламенту були внесені Договором про ЄС. Загальне визначення кола осіб, які беруть участь у голосуванні і наділені правом обирати та бути обраними до Європарламенту, поставлено в пряму залежність до інституту громадянства ЄС. Воно є похідним від національного. Ним володіють усі особи, які перебувають у громадянстві держав-членів. Правом обирати та бути обраними громадяни Союзу наділяються незалежно від місця їх проживання на території Союзу. Це означає, що громадянин

Франції, який проживає на території Італії і перебуває у громадянстві ЄС, користується правом обирати та бути обраними на тих самих підставах, що й громадяни країни його проживання.

Установчі акти ЄС передбачають запровадження однакового порядку проведення виборів у всіх державах – членах Союзу. Відповідно, сам Європарламент розробляє проект нормативного акта, що встановлює єдину процедуру виборів. Він має відповідати демократичним принципам, котрі є спільними для всіх держав-членів. Перший такого роду акт був схвалений ще 20 вересня 1976 року, однак і сьогодні на рівні ЄС встановлюються лише загальні принципи проведення виборів, а організація і процедура голосування регулюються в кожній з держав-членів згідно з національним виборчим законодавством. При цьому варто зауважити, що в усіх країнах ЄС, крім Великобританії, вони проводяться на основі пропорційної системи. І тільки у Сполученому Королівстві досі застосовується мажоритарна система відносної більшості на базі одномандатних округів.

Оскільки вимоги щодо порядку проведення виборів до Європарламенту стосуються тільки держав-членів ЄС, вони є вимогами «внутрішнього вжитку» і не застосовуються для оцінки виборів поза межами Союзу. Тому, коли кажуть про відповідність чи невідповідність українських виборів «європейським стандартам», мають на увазі, насамперед, вимоги «другого рівня», тобто вимоги, відображені в міжнародно-правових актах регіонального (загальноєвропейського) рівня.

Як впливає зі сказаного вище, конституційне й виборче законодавство України нерозривно пов'язані із сучасними європейськими виборчими стандартами й інтенсивно розвиваються на основі взаємозбагачення й гармонізації. Аналіз конституційних і законодавчих основ системи виборчих прав і свобод українських громадян показує, що Україна системно інкорпорувала міжнародні стандарти у свою правову систему, визнавши, що дотримання й захист прав і свобод людини і громадянина, розвиток і удосконалення демократичних інститутів народного волевиявлення, процедур їхньої реалізації відповідно до загальноєвропейських принципів і норм міжнародного права на основі національної конституції та право-

Порівняння універсальних виборчих стандартів з національним законодавством України свідчить про те, що вітчизняна політико-правова теорія та практика цілком сприйняли загальноєвропейські світовою спільнотою принципи і норми щодо організації та проведення виборів. Не знайшов відображення в нормативно-правових актах тільки принцип справедливих виборів. Однак загалом нормативна база виборчого права України відповідає міжнародно-правовим виборчим стандартам.

вих актів є метою й обов'язком Української правової держави, однією з невід'ємних умов суспільної стабільності та подальшого зміцнення співробітництва між державами заради здійснення й захисту ідеалів та принципів, що є їх спільним демократичним надбанням.

Водночас курс на євроінтеграцію в аспекті оптимізації виборчого законодавства України та приведення його у відповідність до європейських стандартів передбачає першочергове вирішення наступних завдань:

– приведення виборчого законодавства України у відповідність до Зводу рекомендованих норм при проведенні виборів, прийнятого Радою з демократичних виборів на 3-му засіданні (16 жовтня 2002 року), прийнятого Європейською Комісією за демократію через право (Венеціанською Комісією) на 52-й сесії 18–19 жовтня 2002 року, схваленого Парламентською Асамблеєю Ради Європи на першій частині сесії 2003 року, схваленого Конгресом місцевих і регіональних влад Європи на весняній сесії 2003 року;

– опублікування та поширення серед організаторів та учасників виборчого процесу збірника «Міжнародні стандарти виборів»,

у якому обов'язково мають міститися Звід рекомендованих норм при проведенні виборів та Пояснююча доповідь, затверджена Радою з демократичних виборів 16 жовтня 2002 року і прийнята Венеціанською Комісією на 52-й пленарній сесії 18–19 жовтня 2002 року;

– врахування в подальшій роботі стосовно внесення змін і доповнень до виборчого законодавства України положень Висновку Венеціанської Комісії щодо Закону України «Про вибори народних депутатів України», схваленого 16–17 грудня 2005 року та розглянутого 17–18 березня 2006 року, а також документів, прийнятих останнім часом Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи стосовно України, зокрема Резолюції 216 (2006) «Про місцеві та регіональні вибори в Україні, спостереження за якими проводилося 26 березня 2006 р.» і Рекомендації 192 (2006) «Про місцеві та регіональні вибори в Україні, спостереження за якими проводилося 26 березня 2006 р.».

Вирішення означених завдань не тільки поліпшить стан чинного виборчого законодавства України, оптимізує виборчий процес, а й стане важливим кроком нашої держави на шляху до європейської спільноти.

Використана література

1. Вешняков А.А. Избирательные процессы в странах содружества независимых государств. // Журнал о выборах. – № 5. – 2005. – С. 2–4.
2. Вешняков А.А. ООН и международные избирательные стандарты: некоторые аспекты становления и развития // Журнал российского права. – 2005. – № 10.
3. Виборче право України: Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Погорілка, М.І. Ставнійчук. – К.: Парламентське вид-во, 2003.
4. Лысенко В.И., Евланов И.А. Выборы – по демократическим стандартам // Журнал о выборах. – 2005 – № 3. – С. 54–59.
5. Марцеляк О.В. Вітчизняне і зарубіжне виборче законодавство: стан та перспективи розвитку // Вибори та демократія. – 2006. – № 4 (10). – С. 61–67.
6. Международные избирательные стандарты: Сб. документов. – М., 2004.
7. Уолтерстайн М. Избирательные системы, партии и политическая стабильность // Полис. – 1992. – № 5/6.
8. Хасанов У.Ф. К вопросу о понятии международных избирательных стандартов // Право и государство: теория и практика. – 2005. – № 2. – С. 93–107.
9. Яжборовская И.С. Развитие парламентской избирательной системы в странах Центральной и Юго-Восточной Европы // Журнал о выборах. – 2005 – № 3. – С. 63–67.
10. Knapp A. «Moore» Democracy // Elections Today. – 2001. – Vol. 9. – № 4, 5. – P. 6–8.
11. Sharma R. Democracies in Transition // Elections Today. – 2002. – Vol. 10. – № 3, 4. – P. 16–19.